

KRÓTKIE DONIESIENIA**SHORT COMMUNICATIONS**

577. Nowe dla Pojezierza Mazurskiego i rzadkie w Polsce chrząszcze z rodziny biegaczowatych (Coleoptera: Carabidae) złowione w Leśnictwie Nerwik (Nadleśnictwo Wipsowo)

New for the Mazurian Lakeland and rare in Poland species of ground beetles (Coleoptera: Carabidae) recorded in the Nerwik Forestry (Wipsowo Forest Division)

KEY WORDS: Coleoptera, Carabidae, literature data, new records, faunistic, Mazurian Lakeland, NE Poland.

Poniżej prezentujemy listę nowych stanowisk 16 gatunków biegaczowatych, które są dość rzadkie w kraju, a często nowe dla Pojezierza Mazurskiego. Wszystkie gatunki były odławiane do pułapek Barbera w siedlisku kontynentalnego boru sosnowego świeżego (*Peucedano-Pinetum*) w Leśnictwie Nerwik (Nadleśnictwo Wipsowo) (UTM: DC85) w latach 2004–2006. Cechą różniącą siedliska był jedynie wiek drzewostanu. Wszystkie okazy zbierane były przez Dawida MARCZAKA, a oznaczenie materiału wykonał Oleg ALEKSANDROWICZ. Gatunki nowe dla Pojezierza Mazurskiego oznaczono gwiazdką [*].

Amara convexior STEPHENS, 1828

– Nerwik, 9 V 2004 – 1 ex., 8-letni młodnik sosnowy; 1 VI 2004 – 1 ex., zrąb; 8 V 2005 – 1 ex., 2-letni młodnik sosnowy.

Amara curta DEJEAN, 1828

– Nerwik, 9 V 2004 – 2 exx., 13 VI 2004 – 2 exx., 8-letni młodnik sosnowy; 22 VI 2004 – 1 ex., zrąb; 29 V 2005 – 1 ex., 2-letni młodnik sosnowy.

Amara famelica ZIMMERMANN, 1831

– Nerwik, 27 IX 2005 – 1 ex., 2-letni młodnik sosnowy.

Amara littorea THOMSON, 1859

– Nerwik, 9 V 2004 – 2 exx., zrąb; 8 V 2005 – 1 ex., 29 V 2005 – 1 ex., drzewostan 60-letni; 19 V 2005 – 1 ex., drzewostan 45-letni.

Amara nitida STURM, 1825

– Nerwik, 2 VII 2004 – 1 ex., 8-letni młodnik sosnowy; 19 V 2005 – 1 ex., drzewostan 60-letni.

**Amara praetermissa* (C. R. SAHLBERG, 1827)

– Nerwik, 12 VII 2004 – 1 ex., 22 VII 2004 – 1 ex., 16-letni młodnik sosnowy.

Carabus marginalis FABRICIUS, 1794

– Nerwik, 2 IX 2004 – 3 exx., 12 IX 2004 – 1 ex., 2 X 2004 – 2 exx., zrąb; 8 VII 2005 – 1 ex., 25 VII 2005 – 5 exx., 5 IX 2005 – 1 ex., 27 IX 2005 – 7 exx., 12 X 2005 – 2 exx., 2-letni młodnik sosnowy; 22 VI 2004 – 1 ex., 12 VII 2004 – 1 ex., 22 VII 2004 – 1 ex., 3 VIII 2004 – 3 exx., 12 VIII 2004 – 9 exx., 22 VIII 2004 – 5 exx., 2 IX 2004 – 5 exx., 12 IX 2004 – 8 exx., 2 X 2004 – 2 exx., 8-letni młodnik sosnowy; 5 IX 2005 – 1 ex., drzewostan 60-letni; 19 V 2005 – 1 ex., 8 VI 2005 – 1 ex., 26 VI 2005 – 1 ex., 8 VII 2005 – 2 exx., 28 VII 2005 – 1 ex., 16 VIII 2005 – 2 exx., 25 VIII 2005 – 8 exx., 5 IX 2005 – 1 ex., 27 IX 2005 – 3 exx., drzewostan 100-letni; 29 V 2005 – 1 ex., 8 VI 2005 – 1 ex., 8 VII 2005 – 1 ex., 16 VIII 2005 – 1 ex., 25 VIII 2005 – 4 exx., 5 IX 2005 – 1 ex., drzewostan 135-letni.

Harpalus autumnalis (DUFTSCHMID, 1812)

– Nerwik, 20 V 2006 – 1 ex., 3-letni młodnik sosnowy.

Harpalus luteicornis (DUFTSCHMID, 1812)

– Nerwik, 16 VIII 2005 – 1 ex., 2-letni młodnik sosnowy.

**Harpalus neglectus* AUDINET-SERVILLE, 1821

– Nerwik, 28 VII 2005 – 1 ex., 2-letni młodnik sosnowy.

Harpalus solitaris DEJEAN, 1829

– Nerwik, 19 V 2004 – 1 ex., 2 VII 2004 – 1 ex., zrąb; 8 V 2005 – 1 ex., 2-letni młodnik sosnowy; 9 V 2004 – 1 ex., 13 VI 2004 – 1 ex., 8-letni młodnik sosnowy; 28 V 2005 – 1 ex., drzewostan 60-letni.

Leistus rufomarginatus (DUFTSCHMID, 1812)

– Nerwik, 29 V 2005 – 2 exx., 8 VI 2005 – 1 ex., 8 VII 2005 – 2 exx., 15 VII 2005 – 2 exx., 27 IX 2005 – 1 ex., 12 X 2005 – 3 exx., 23 X 2005 – 1 ex., drzewostan 135-letni.

Microlestes maurus (STURM, 1827)

– Nerwik, 9 V 2004 – 2 exx., 8-letni młodnik sosnowy.

Miscodera arctica (PAYKULL, 1798)

– Nerwik, 2 VII 2004 – 1 ex., 2 X 2004 – 1 ex., drzewostan 30-letni.

Ophonus puncticeps STEPHENS, 1828

– Nerwik, 12 VII 2004 – 1 ex., drzewostan 16-letni.

Pterostichus macer (MARSHAM, 1802)

– Nerwik, 13 VI 2004 – 1 ex., drzewostan 30-letni.

Dawid MARCZAK, WSEiZ, Warszawa

Oleg ALEKSANDROWICZ, Akad. Pomorska, Słupsk

578. Nowe stanowiska *Hydrophilus (Hydrophilus) piceus* (LINNAEUS, 1758) (Coleoptera: Hydrophilidae) na Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej

New records of *Hydrophilus (Hydrophilus) piceus* (LINNAEUS, 1758) (Coleoptera: Hydrophilidae) in the Wielkopolska-Kujawy Lowland

KEY WORDS: Coleoptera, Hydrophilidae, *Hydrophilus piceus*, endangered species, protected species, new records, the Wielkopolska-Kujawy Lowland, W Poland.

Podczas prowadzenia przez autorów w 2010 roku badań monitoringowych pływaka szero-kobrzeżka (*Dytiscus latissimus* LINNAEUS, 1758) i kreślinka nizinnego (*Graphoderus bilineatus* (DEGEER, 1774)), w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska – „Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000”, prowadzonego na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, zaobserwowano i stwierdzono dwa nowe stanowiska rzadko spotykanego, dużego gatunku kałużnicy – kałużnicy czarnozielonej – *Hydrophilus piceus* (L.). Wraz z dwoma dotychczas nie opublikowanymi stanowiskami z doliny Odry, które również podajemy, daje to łącznie 4 nowe stanowiska z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej. Jest to gatunek w Polsce chroniony (Rozporządzenie 2011) i umieszczony w „Czerwonej Liście” (PAWŁOWSKI i in. 2002: [W:] Głowaciński z. (red.): Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. IOP PAN, Kraków: 88-110), ma kategorię NT (bliski zagrożenia). Szczegółowe dane dotyczące stanowisk z Rogalińskiego Parku Krajobrazowego (P.K.) posiada GIOŚ.

– Rogaliński P.K., rez. „Krajkowo” (UTM: XT38) ad Mosina, stanowisko 1, 14 IX 2010 – 1♂, stanowisko 2, 14 IX 2010 – 1♀.

Gatunki towarzyszące na stanowisku 2: *Rhantus suturalis* (MACLEAY, 1825) – 1♀, *Graphoderus austriacus* (STURM, 1834) – 1♂, *Hydroporus palustris* (LINNAEUS, 1761) – 1 ex., *Lacophilus minutus* (LINNAEUS, 1758) – 1 ex., leg. et coll. M. PRZEWOŻNY.

– Cigacice (WT47), 30 VII 2005 – 1♀, leg. et coll. K. LUBECKI.

– Górki Małe (WT47) ad Cigacice, 31 VII 2005 – 1♂, leg. et coll. K. LUBECKI.

Jest to gatunek palearktyczny szeroko rozmieszczony od Europy, poprzez Syberię aż po rosyjski Daleki Wschód. Podawany również z Bliskiego Wschodu. Z Afryki Północnej wykazywany tylko z Egiptu (HANSEN 2004: [W:] Catalogue of Palaearctic Coleoptera, Vol. 2: 44-68). Chrząszcz znany jest z rozproszonych stanowisk w 12 krajach (BURAKOWSKI i in. 1976: Kat. Fauny Pol., XXIII, 4: 1-307). Obecnie wydaje się być w wyraźnym regresie. W odróżnieniu od pokrewnego *H. aterrimus* ESCHSCHOLTZ, 1822 spotykany jest niezmiernie rzadko i pojedynczo. Współcześnie podany został zaledwie trzech stanowisk na Nizinie Wielkopolsko Kujawskiej – Wilczyn, Gorzów Wielkopolski i Piła (BUCZYŃSKI, PRZEWOŻNY 2005: Wiad. entomol., 24, 2: 69-76; NUCKOWSKA, KRZYŻANOWSKA 2006: Teka Kom. Ochr. Kszt. Środ. Przyr., 3: 153-159; WILŻAK, ŻURAWLEW 2008: Przyroda powiatu pleszewskiego., Pleszew. 146 ss.) oraz z jeziora Jaczno na Pojezierzu Mazurskim (BUCZYŃSKI i in. 2001: Rocz. nauk. Pol. Tow. Ochr. Przyr. „Salamandra”, 5: 27-42) i z Poleskiego Parku Narodowego na Wyżynie Lubelskiej (BUCZYŃSKI, PIOTROWSKI 2002: Parki nar. Rez. przyr., 21, 2: 185-194). Na wszystkich wymienionych stanowiskach odnotowano pojedyncze osobniki.

Zaprezentowane powyżej stanowiska, zlokalizowane w dolinach dużych rzek nizinnych (Odra, Warta), skłaniają do wyciągnięcia wniosku, że Nizina Wielkopolsko-Kujawska, a w szczególności jej doliny rzeczne, stanowią obecnie refugium dla tego gatunku w skali Polski.

Analizując rozszedlenie tego chrząszcza w Polsce wyraźnie widać, że przydzielony mu status zagrożenia na Czerwonej Liście (PAWŁOWSKI i in. 2002: ibid.) jest stanowczo za niski, szczególnie że wspomniany już pokrewny gatunek *H. aterrimus* ESCHSCH., jest wykazywany u nas znacznie częściej i jest wyraźnie liczniejszy, a posiada wyższą kategorię zagrożenia (VU – narażony).

Z gatunków towarzyszących na uwagę zwraca również *G. austriacus* (STURM), który z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej podany został ostatnio ponad 70 lat temu (BURAKOWSKI i in. 1976: ibid.).

Marek PRZEWOŻNY, Wydz. Biologii UAM, Zakł. Zool. Syst., Poznań
Krzysztof LUBECKI, Racula

579. Rzadko spotykane i nowe dla województwa mazowieckiego gatunki Macrolepidoptera (Lepidoptera)

Species of Macrolepidoptera (Lepidoptera) rare and new to Mazowieckie Province

KEY WORDS: Lepidoptera, Sphingidae, Notodontidae, Lymantridae, Nolidae, Arctiidae, records, Mazowieckie Province, C Poland.

Praca podaje nowe dane o rozszedleniu 13 gatunków Macrolepidoptera należących do 5 rodzin motyli. Większość osobników została zwabiona do źródeł światła usytuowanych przy leśniczówkach, zlokalizowanych na dwóch stanowiskach: Przejazd (UTM: EC20) i Maciejowice - Cztery Kopce (EC31). Oba miejsca są położone w północnej części Puszczy Kozienickiej, w niedalekiej odległości od Kozienic, i leżą w południowej części woj. mazowieckiego.

Podział systematyczny, nazewnictwo motyli oraz ich rozszedlenie w Polsce przyjęto za BUSZKO i NOWACKIM (2000: Pol. entomol. Monogr., 1: 1-178). Gatunki nowe dla woj. ma-

zowieckiego, zaznaczono gwiazdką po nazwie gatunkowej [*]. Gatunki potwierdzone z tego obszaru po roku 1960, wyróżniono dwiema gwiazdkami [**].

Większość okazów dowodowych znajduje się w kolekcji drugiego z autorów, pojedyncze okazy znajdują się w zbiorach pierwszego z autorów i Marka HOŁOWIŃSKIEGO.

Sphingidae

Proserpinus proserpina (PALLAS, 1772)

– Chinów (EC31), 2 VI 2004 – 1 ex., Maciejowice - Cztery Kopce, 20 VII 2009 – liczne gąsienice na wiesiołku *Oenothera biennis* L.

Motyl rzadko spotykany, przede wszystkim w południowej części kraju.

Daphnis nerii (LINNAEUS, 1758)**

– Maciejowice - Cztery Kopce, 21 VII 1995 – 1 ex.

Gatunek migrujący. W Polsce łowiony bardzo rzadko. W ostatnim czasie podawany z Bieszczadów w 1990 roku (ŚLIWA 1994: Wiad. entomol., **13**, 4: 261-262).

Notodontidae

Ptilophora plumigera (DENIS et SCHIFFERMÜLLER, 1775) *

– Przejazd, 15 XI 2002 – 1 ex.

Podawany z większości województw w kraju.

Odontesia sieversi (MÉNÉTRIÉS, 1856)

– Przejazd, 13 III 2002 – 1 ex., 18 III 2002 – 1 ex.

W Polsce wykazywany głównie ze wschodniej części kraju.

Spatalia argentina (DENIS et SCHIFFERMÜLLER, 1775)

– Maciejowice - Cztery Kopce, 16–18 V 2007 – 2 exx., 27 V 2008 – 2 exx., 21 V 2009 – 1 ex.

Na ogół bardzo lokalny i rzadko spotykany na terenie całego kraju. Z województwa mazowieckiego podawany ostatnio z miejscowości Bromierzyk (DC59) przez PAWLUKIEWICZA i PABISA (2010: Wiad. entomol., **29**, 4: 283-287).

Lymantridae

Parocneria detrita (ESPER, 1785)**

– Przejazd, 9 VII 2003 – 1 ex.;

– Maciejowice - Cztery Kopce, 4 VII 2004 – 1 ex., 16 VII 2005 – 1 ex., 24 VII 2007 – 1 ex.

W Polsce po 1960 roku podawany z województw lubelskiego, dolnośląskiego i podkarpackiego.

Arctornis l-nigrum (MÜLLER, 1764)*

– Przejazd, 23 VI 2003 – 1 ex.

Podawana przede wszystkim z południowej i północno-wschodniej części kraju.

Nolidae

Nola cicatricalis (TREITSCHKE, 1835)

– Przejazd, 29 IV 2003 – 1 ex.

W Polsce podawany po roku 1960 z woj. podkarpackiego, mazowieckiego, podlaskiego i lubelskiego.

Nola cristatula (HÜBNER, 1793)

– Przejazd, 2 V 2003 – 1 ex.

W Polsce podawany po roku 1960 z woj. mazowieckiego, lubelskiego i małopolskiego.

Nycteola degenerana (HÜBNER, 1799)**

– Maciejowice - Cztery Kopce, 31 X 2004 – 1 ex., 7 VII 2007 – 1 ex.

Wykazywany głównie z wschodniej Polski.

Arctiidae*Pelosia obtusa* (HERRICH-SCHÄFFER, 1852)*

– Przejazd, 26–28 VII 2003 – 2 exx.;

– Maciejowice - Cztery Kopce, 26 VII 2004 – 1 ex., 16 VIII 2004 – 1 ex., 19 VII 2007 – 1 ex.

Dysauxes ancilla (LINNAEUS, 1767)**

– Przejazd, 4 VII 2002 – 1 ex.;

– Maciejowice - Cztery Kopce, 16 VII 2004 – 1 ex.

Spotykany lokalnie na terenie całego kraju.

Phragmatobia luctifera (DENIS et SCHIFFERMÜLLER, 1775)

– Maciejowice – Cztery Kopce, 20 V 1996 – 1 ex.

W Polsce rzadko łowiony na niżu.

Marek BĄKOWSKI, Zakł. Zool. Systemat. UAM, Poznań
Wojciech PIĄTEK, Kozenice**580. Nowe stanowiska rzadkich gatunków bzygowatych (Diptera: Syrphidae) we wschodniej Polsce**

New localities of rare species of hoverflies (Diptera: Syrphidae) in eastern Poland

KEY WORDS: Diptera, hoverflies, Syrphidae, faunistic data, rare species, Poland.

Dotychczasowe badania i prace, dotyczące rozmieszczenia bzygowatych (Syrphidae) we wschodniej części kraju są wciąż dalece niekompletne i wymagają kontynuacji. W trakcie badań faunistycznych, prowadzonych w 2009 roku na obszarze Lubelszczyzny, stwierdzono występowanie 5 interesujących i rzadko spotykanych w naszym kraju gatunków. Układ systematyczny i nazewnictwo podano według SOSZYŃSKIEGO (2007: [W:] BOGDANOWICZ (red.): Fauna Polski T. II, MiIZ PAN, Warszawa: 193-197).

Za sprawdzenie poprawności oznaczeń autorzy serdecznie dziękują Panu dr. Bogusławowi SOSZYŃSKIEMU z Terenowego Ośrodka Edukacji i Kultury Ekologicznej w Łodzi.

Helophilus affinis (WAHLBERG, 1844) (Milesinae = Eristalinae)

– Polesie Lubelskie: Jagodno (UTM: FB69), 7 VIII 2009 – 1♂, na wilgotnej łące położonej w pobliżu torfianek za zabudowaniami wiejskimi.

Gatunek spotykany w Europie północnej, na wschód aż po Syberię oraz w północnej części Europy środkowej. Owady dorosłe mogą pokonywać duże dystanse i zalatywać w kierunku południowym po Holandię, ostatnie doniesienia wskazują zaś na jego ekspansję również na obszarze Hiszpanii i Francji. W Polsce odławiany był dotychczas w Słupsku, Szczecinie, na Suwalszczyźnie, w Puszczy Kampinoskiej, Puszczy Augustowskiej, Puszczy Pilickiej, a także w Górach Świętokrzyskich i niższych partiach Tatr. Larwa jest saprofagiem wodnym, bytującym w rozkładających się szczątkach organicznych. Imagines spotykane są na kwiatostanach roślin od czerwca do sierpnia; zasiedlają wilgotne łąki, położone w pobliżu zbiorników wodnych oraz lasów.

Gatunek nowy dla Polesia Lubelskiego.

Pipiza luteitarsis (ZETTERSTEDT, 1843) (Milesinae = Eristalinae)– Wyżyna Lubelska: Lublin - Poligon Czechowski (FB18), 21 VII 2009 – 1♂, złowiony w zespole roślinności ruderalno-pastwiskowej na marchwi *Daucus carota* L., w odległości ok. 1,5 km od lasu Dzbenińskiego.

Gatunek zasiedlający głównie Europę północną, na południe aż po północną część Francji; w Wielkiej Brytanii tylko na południu. Stosunkowo szeroko rozprzestrzeniony, lecz spotykany niezbyt licznie. W Polsce gatunek obserwowany i odławiany między innymi w Łodzi i Sulejowie. Związany jest z lasami liściastymi. Larwy są drapieżnikami, żerującymi na mszycach *Schizoneura ulmi* (L.), tworzących galasy na liściach wiązu. Imagines spotykane na kwiatostanach różnych roślin np. na porębach leśnych chętnie wygrzewają się na słońcu.

Gatunek nowy dla Wyżyny Lubelskiej.

Volucella inanis (LINNAEUS, 1758) (Milesinae = Eristalinae)

– Wyżyna Lubelska: Lublin - Ogród Botaniczny UMCS (FB17), 28 VII 2009 – 1 ♀, 7 IX 2009 – 1 ♂, pozyskany na *Buddleia davidii* FRANCH. Ponadto, w trakcie eksploracji detrytusu w gnieździe szerszeni w zmurzałym pniu jesionu (w odległości ok. 200 m) odnaleziono kilkaset larw.

Gatunek o zasięgu euroazjatyckim, na wschodzie sięgający aż po wybrzeża Pacyfiku. W Polsce wykazany ze Śląska, Tatr, Pienin i Podkarpacia. Postacie larwalne zasiedlają gniazda szerszenia *Vespa crabro* L., będąc ich ektopasożytami. Imagines obserwowane na kwiatkach różnych roślin od maja do października, dość często w ogrodach.

Gatunek nowy dla Wyżyny Lubelskiej.

Volucella zonaria (PODA, 1761) (Milesinae = Eristalinae)

– Wyżyna Lubelska: Lublin - Ogród Botaniczny (FB17), 1 IX 2009 – 1 ♀, 3 IX 2009 – 4 ♀ ♀, 9 IX 2009 – 1 ♀, odłowione na *Buddleia davidii* FRANCH.

Dużych rozmiarów trzmiełowka zasiedlająca Europę środkową i południową, środkową i wschodnią Azję oraz Afrykę północną. W Wielkiej Brytanii do 1940 r. znana z dwóch tylko stanowisk, obecnie równomiernie, choć niezbyt licznie rozmieszczona w południowej i południowo-wschodniej części wyspy. W Polsce opisana z Pomorza, Tatr i Podkarpacia. Jako gatunek silnie migrujący tworzy populacje poza północną granicą swego zasięgu, które stabilizują się dzięki zdolności tych trzmiełówek do długotrwałej hibernacji. Postacie larwalne przebywają w detrytusie gniazd os i trzmieli, żywiąc się ich larwami i poczwarkami. Imagines od maja do października obserwowane są na kwiatach roślin baldaszkowych, głogach, ligustrze. W niektórych krajach, np. w Holandii, uważana jest za gatunek związany z siedliskami miejskimi, obserwowany głównie na często sadzonym w parkach i ogrodach krzewie motylowym (*Buddleia davidii*).

Gatunek nowy dla Wyżyny Lubelskiej.

Parasyrphus annulatus (ZETTERSTEDT, 1838) (Syrphinae)

– Polesie Lubelskie: Jagodno (FB69), 7 VIII 2009 – 1 ♂, na wilgotnej łące położonej w pobliżu torfianek za zabudowaniami wiejskimi przy granicy lasu.

Gatunek euroazjatycki, zasiedlający północną i środkową Europę oraz Azję wschodnią aż po wybrzeża Pacyfiku. W Polsce wykazany z Tatr, Pienin, Pomorza, Mazowsza i okolic Kielc. Larwy drapieżne, żywią się mszycami. Owady dorosłe od maja do sierpnia widywane przy brzegach lasów na kwiatostanach wierzb i innych roślin, odżywiają się nektarem i pyłkiem kwiatowym. Stenotop leśny.

Gatunek nowy dla Polesia Lubelskiego.

Dorota SAŁAPA, Wojciech CZARNIAWSKI, Zakł. Zool. UMCS, Lublin